

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ПОЛТАВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Г.
КОРОЛЕНКА**

*Для участі в щорічному конкурсі
студентських наукових робіт
«Від студентського самоврядування –
до самоврядування громад»*

**ВПЛИВ МІСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА СІМЕЙНЕ
ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ**

Автор:

студентка IV курсу
природничого факультету

Холодцько Ніна Юріївна

Науковий керівник: доктор педагогічних
наук, професор, декан природничого
факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка,
Заслужений працівник освіти України,
лауреат Державної премії в галузі науки і
техніки України,

Гриньова Марина Вікторівна

ПОЛТАВА – 2016

ПЛАН

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ВПЛИВ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА

- 1.1. Сімейні відносини, які необхідні для розвитку особистості старшого підлітка 5
- 1.2. Роль батьків у розвитку старшого підлітка 8
- 1.3. Дослідження взаємодії підлітків і дорослих 11

РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ МІСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННЮ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ

- 2.1. Тренінг «Збереження репродуктивного здоров'я підлітків» 15
- 2.2. Зміст педагогічних рекомендації міському самоврядуванню щодо виховання старших підлітків 26

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Психологічна атмосфера в сім'ї і вплив її на розвиток особистості підлітка, заслуговує уваги не тільки спеціалістів в області психології та педагогіки, а перш за все, батьків, вчителів та органів міського самоврядування. Сім'я відновлює духовні і фізичні сили людини, заряджає її енергією для активної участі в суспільному житті. В ній відбувається не тільки фізичне народження людини, але і первинна соціалізація і виховання, духовне дозрівання особистості. З кожним днем підвищується кількість підлітків, в яких проявляються ознаки емоційного нездоров'я.

Над проблемою впливу сім'ї на розвиток підлітків працювали такі дослідники, як Афанасьєва В. В. [2], Лесик Г. Г. [5], Лук'янченко Н. В. [7], Нізельник Н. [9], Сушик Н. С. [11] та інші.

Саме в сім'ї підлітками засвоюються основні правила і норми поведінки, формується ставлення до світу і самого себе. Несприятливий тип виховання і ставлення до підлітка мають серйозні іноді, навіть, драматичні наслідки для його психічного розвитку, формування характеру і самооцінки та самореалізації в самостійному житті.

Об'єкт дослідження: роль міського самоврядування у сімейному вихованні старших підлітків

Предмет дослідження: поради та рекомендації міському самоврядуванню щодо виховання старших підлітків

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та запропонувати, місцевому самоврядуванню поради та рекомендації щодо виховання старших підлітків.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати сімейні відносини необхідні для розвитку особистості старшого підлітка.

2. З'ясувати рівень взаємодії підлітків і дорослих в 10 класі Оржицької ЗОШ, I-III ступенів, імені І.Я. Франка.

3. Розробити педагогічні рекомендації міському самоврядуванню щодо впровадження основ сімейного виховання старших підлітків.

Комплексний підхід та специфіка об'єкта дослідження зумовили сукупність таких **методів**:

– теоретичних (вивчення та аналіз наукової літератури з проблеми дослідження впливу міського самоврядування на сімейне виховання старших підлітків);

– емпіричних (бесіда, педагогічне спостереження, анкетування батьків учнів).

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ВПЛИВ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА

1.1. Сімейні відносини, які необхідні для розвитку особистості старшого підлітка

Підлітковий вік — один з станів становлення особистості, період особливо активного формування духовного багатства людини, її моральної чистоти, фізичної досконалості, готовності до праці, здатності бути активним громадським діячем.

Формування особистості — процес становлення людини під впливом тих суспільних відносин, в які він вступає; опанування людиною системою знань, уявлень про світ, трудовими навиками [3].

Поява відчуття дорослості як специфічного новоутворення самосвідомості є структурним центром особистості старшого підлітка, тією якістю, в якій відображається нова життєва позиція у ставленні до себе, людей і світу в цілому. Саме воно визначає спрямованість і зміст активності підлітка, його нові прагнення, бажання, переживання й афективні реакції. Складність полягає в тому, що підлітки, прагнучи визнання власної дорослості зі сторони оточуючих, ще не відчують себе (а тим більше, ще не є) дорослими повною мірою.

Старші підлітки ставляться до своїх учинків більш свідоме. Вони вже схильні до самоаналізу, хоча не завжди здатні справитися з ним. Старших підлітків цікавить не лише зовнішня сторона життя дорослих, але й їх внутрішній світ, духовні якості.

Інтенсивно формується здатність переходити від одного виду діяльності до іншого, що ґрунтується на засвоєнні загальних закономірностей побудови людської діяльності. Це означає, що старший підліток уже вміє ставити перед собою мету, складати план дій, може оцінити та підібрати необхідні засоби, співвіднести їх із діями інших людей тощо. Орієнтуючись на інших, він вміє враховувати їх почуття та інтереси, бажання й характери, може зрозуміти інших та самого себе. Отож, цілком зрозумілою є педагогічна вимога

організації життя підлітків таким чином, щоб вони засвоїли якомога більше загальнокультурних навичок дій з матеріальними предметами, оволоділи змістом основних форм суспільно корисної діяльності (уміли працювати, навчатися, займатися спортом, мистецтвом, організовувати діяльність інших людей тощо).

У підлітковому віці поступово відбувається перехід від ситуативного переживання краси явищ природи, музичних і літературних творів, творів живопису до стійких естетичних почуттів, які є наслідком систематичного виховання.

Саме в цьому віці розпочинається формування домінуючої спрямованості пізнавальних та інших інтересів особистості.

Проаналізувавши, виділені різними авторами особливості сімейних відносин необхідні для розвитку особистості старшого підлітка, ми виокремили наступні:

- Зацікавленість і допомога батьків. Батьківська підтримка породжує довірчі стосунки між підлітками і батьками, сприяє успіхам в навчанні і етичному розвитку. Недостатня батьківська підтримка, навпаки, може привести до низької самооцінки підлітка, поганого навчання, імпульсивних вчинків, слабкої соціальної адаптації, нестійкої і антигромадської поведінки.

- Здатність батьків слухати, розуміти і співпереживати. Нездатність батьків до емпатії, відсутність у них емоційної сприйнятливості і розуміння думок і відчуттів підлітка можуть привести до розвитку байдужості і у тінейджера. Пошана до підлітка, спілкування батьків з ним сприяють встановленню гармонійних стосунків в сім'ї.

- Любов батьків і позитивні атмосфера в родинних стосунках. Позитивні атмосфера пов'язані з емоційною близькістю, прихильністю, повагою; члени сім'ї при цьому виявляють взаємну зацікавленість і чуйність. Якщо ж в сім'ї переважає негативна атмосфера, то спостерігається емоційна

холодність, ворожість, відторгнення, що може привести до формування у підлітка замкнутості, холодності, нездатності виразити свою любов до близьких людей, у тому числі і до батьків.

- Довіра до підлітка. Недовіра до тинейджера, як правило, свідчить про те, що батьки проєктують на них свої власні страхи, тривоги або відчуття провини. Невпевнені в собі батьки більше схильні боятися за своїх дітей.

- Відношення до підлітка як до самостійної і дорослої людини. Досягнення підлітком самостійності відбувається в процесі індивідуалізації, коли він займається формуванням власної індивідуальності і в цей час встановлює нові зв'язки з батьками. Тинейджер намагається змінити стосунки з батьками, прагнучи при цьому зберегти колишнє спілкування, прихильність і довіру. Аби проявити власну індивідуальність, підлітки орієнтуються на інше, чим у батьків, систему цінностей, ставлять перед собою інші цілі, набувають інших інтересів і іншої точки зору.

- Керівництво з боку батьків. Найбільш функціональними є ті сім'ї, де батьки проявляють гнучкість, пристосовність і терпимість в своїх поглядах і поведінці. Батьки, що не проявляють гнучкості у вихованні підлітків, відмовляються передивлятися свої погляди і міняти точку зору; вони нетерпимі, надмірно вимогливі, завжди налагоджені критично і покладають на дітей невиправдані надії, не відповідні їх віку. Це згубно впливає на самооцінку підлітка, пригнічує розвиток його особи, що, врешті-решт, наводить до стресових ситуацій у відносинах між батьками і дітьми.

- Особистий приклад батьків: здатність подати хороший приклад для наслідування; слідувати тим же принципам, яким учать дітей. Оскільки процес ідентифікації у підлітків частково протікає в сім'ї, хто гордиться своїми батьками, як правило, відчувають себе досить комфортний в навколишньому світі [4].

1.2. Роль батьків у розвитку старшого підлітка

У гарних батьків виростають гарні діти. Як часто чуємо ми це твердження часто важко пояснити, що ж це таке – гарні батьки.

Майбутні батьки думають, що гарними можна стати, вивчивши спеціальну літературу чи опанувавши особливими методами виховання. Безсумнівно, педагогічні і психологічні знання необхідні, але тільки одних знань мало. Чи можна назвати гарними тих батьків, що ніколи не сумніваються, завжди впевнені у своїй правоті, завжди точно уявляють, що дитині потрібно і що їй можна, які у кожному мить часу знають, як правильно підійти, і можуть з абсолютною точністю передбачати не тільки поведінку власних дітей у різних ситуаціях, але і їхнє подальше життя?

Батьки складають перше суспільне середовище дитини. Особистості батьків грають суттєву роль у житті кожної людини. Специфіка почуттів, що виникають між дітьми і батьками, визначається головним чином тим, що турбота батьків необхідна для підтримки самого життя дитини. А нестаток у батьківській любові дійсно життєво необхідна потреба маленької людської істоти [10].

Перша й основна задача батьків є створення в дитини впевненості в тому, що її люблять і про неї піклуються. Ніколи, ні при яких умовах у дитини не повинні виникати сумніви у батьківській любові. Сама природна і сама необхідна з усіх обов'язків батьків — це ставлення до дитини в будь-якому віці любовно й уважно.

Багато батьків вважають, що ні в якому разі не можна показувати дітям любов до них, думаючи що, коли дитина добре знає, що її люблять, це приводить до розпещеності, егоїзму. Потрібно категорично відкинути це твердження. Усі ці несприятливі особистісні риси виникають саме при недоліку любові, коли створюється деякий емоційний дефіцит, коли дитина позбавлена міцного фундаменту незмінної батьківської прихильності [6].

Глибокий постійний психологічний контакт із підлітком — це універсальна вимога до виховання, яка в однаковому ступені може бути

рекомендована всім батькам, контакт необхідний у вихованні кожної дитини в будь-якому віці. Саме відчуття і переживання контакту з батьками дають дітям можливість відчутти й усвідомити батьківську любов, прихильність і турботу.

Контакт ніколи не може виникнути сам собою, його потрібно будувати з дитиною. Коли говориться про взаєморозуміння, емоційний контакт між підлітками і батьками, мається на увазі деякий діалог, взаємодія дитини і дорослого.

Діалог. Головне у встановленні діалогу – це спільний потяг до загальної мети, спільне бачення ситуацій, спільність у напрямку дій. Мова йде не про обов'язковий збіг поглядів і оцінок. Найчастіше точка зору дорослих і підлітків різна, що цілком природно при розходженнях досвіду. Однак першорядне значення має сам факт спільної спрямованості до вирішенню проблем. Підліток завжди повинна розуміти, якими цілями керується батько в спілкуванні з ним [6].

Найбільш істотна характеристика діалогічного спілкування, що виховує, полягає у встановленні рівності позицій дитини і дорослого.

Підліток не повинна бути об'єктом виховання, він завжди активний суб'єкт самовиховання. Батьки можуть стати володарями душі своєї дитини лише в тій мірі, у якій їм вдається розбудити в підлітку потребу у власних досягненнях, власному вдосконаленні.

Вимога рівності позицій у діалозі спирається на той незаперечний факт, що діти роблять безсумнівний вплив, який виховує, і самих батьків. Під впливом спілкування з власними дітьми, включаючи в різноманітні форми спілкування з ними, виконуючи спеціальні дії у піклуванні за дитиною, батьки в значній мірі змінюються у своїх психічних якостях, їх внутрішній світ помітно трансформується.

З цього приводу звертаючись до батьків, Я.Корчак писав: «Наївна думка, що, наглядаючи, контролюючи, повчаючи, прищеплюючи,

викорінюючи, формуючи дітей, батько, зрілий, сформований, незмінний, не піддається впливу середовища, у якому виховує і дітей» [8].

Прийняття. Крім діалогу для вселяння дитині відчуття батьківської любові необхідно виконувати ще одне надзвичайно важливе правило. психологічною мовою ця сторона спілкування між підлітками і батьками називається прийняттям дитини. Під прийняттям розуміється визнання права дитини на властиву їй індивідуальність, несхожість на інші, у тому числі несхожість на батьків. Приймати дитини - значить затверджувати неповторне існування саме цієї людини, із усіма властивими їй якостями. Насамперед, необхідно з особливою увагою відноситися до тих оцінок, які постійно висловлюють батьки в спілкуванні з дітьми. Варто категорично відмовитися від негативних оцінок особистості дитини і властивих їй якостей характеру. На жаль, для більшості батьків стали звичними висловлення типу: «От безглуздий! Скільки разів пояснювати, негідник!», «Так навіщо ж я тебе тільки на світ народила, упертюх!», «Любий дурень на твоєму місці зрозумів би, як зробити!».

Незалежність дитини. Зв'язок між батьками і дитиною належить до найбільш сильних людських зв'язків. Чим більше складний живий організм, тим довше повинний він залишатися в тісній залежності від материнського організму. Без цього зв'язку неможливий розвиток, а занадто раннє переривання цього зв'язку являє загрозу для життя. Людина належить до найбільш складних біологічних організмів, тому ніколи не стане цілком незалежним. Людина не може черпати життєві сили тільки із самого себе. Людське життя, як говорив психолог А.Н.Леонтьев, — це розділене існування, головною ознакою якого є потреба зближення з іншою людською істотою [1].

1.3. Дослідження взаємодії підлітків і дорослих

Дослідження проводилося в 10 класі Оржицької ЗОШ, I-III ступенів, імені І.Я. Франка. В класі навчається 18 дівчат та 10 хлопців. Вік учнів 15-16 років. Анкетування відбувалося 1 квітня 2016 року, на батьківських зборах. Участь в анкетуванні взяло 24 особи, з них 19 мам та 5 тат. Ми використали анкету «Особливості взаємин з дітьми у вашій родині», яка містить 10 питань. Отриману інформацію ми обробили в механічний спосіб.

Тест «Особливості взаємин з дітьми у вашій родині»

- 1) Кого ви бачите у своїх дітях?
 - а) Людей, рівних вам;
 - б) Тих, хто допоможе вам заново пережити ваше дитинство, юність;
 - в) Маленьких дорослих ;
 - г) Тих, хто постійно відчуває потребу у ваших порадах .
- 2) Діти запросили в гості однолітків, і ви:
 - а) дозволяєте їм залишитися самим ;
 - б) складаєте їм компанію, намагаючись триматися на рівних;
 - в) складаєте дітям компанію, і потім запитуєте, чи вважають вони своїх батьків так само веселими, як вас;
 - г) ні в що не втручаєтеся, але натікаєте, що ви завжди поруч, на випадок, якщо щось трапиться.
- 3) Коли ви намагаєтеся поводитися так, начебто ви не старші від своїх дітей, то ви це робите для того, щоб:
 - а) підтримувати з дітьми гарні стосунки;
 - б) скоротити різницю у віці;
 - в) утримати родину довше разом;
 - г) для вас це природно .
- 4) Ваша дитина-підліток вимагає переключити телевізор з фільму, що вам дуже подобається, на музичну програму. Що ви робите?
 - а) Виконуєте прохання і дивитесь передачу разом;
 - б) відповідаєте, що треба почекати, поки закінчиться ваш фільм;

в) обіцяєте найближчим часом купити телевізор у кімнату своїй дитині;

г) записуєте фільм на відеокасету, а дитині дозволяєте дивитися передачу, яка її цікавить.

5) Якою буде ваша реакція, коли ви побачите, що ваша дитина-підліток зробила татуювання?

а) Вважаю, що це її (його) особиста справа;

б) почну жартувати;

в) скажу, що це модно, не бажаючи, щоб мене вважали старомодним;

г) зроблю собі те саме.

б) У разі виникнення суперечки з дітьми ви:

а) рідко говорите, що вони помиляються, побоюючись, як би вони не стали відкидати вас зовсім;

б) погоджуєтесь змінити позицію, тому що подальша суперечка марна;

в) залишаєте останнє слово за дитиною, не бажаючи з нею сваритися;

г) погоджуєтесь з дитиною, якщо вона дійсно права .

7) Ваша дитина-підліток вмикає на повну потужність музику, а ви:

а) затикаєте вуха і займаєтесь своїми справами;

б) зменшуєте голосність;

в) миритесь з цим, якщо вже дитині так хочеться;

г) висловлюєте незадоволення голосною музикою.

8) Поговоримо про ваш вік.

а) Ваша дитина знає, скільки вам років ;

б) ви прагнете не помічати і не підкреслювати різниці у віці між вами і вашою дитиною ;

в) ви приховуєте свій вік від дитини;

г) у розмові часто підкреслюєте, що знаєте більше за дитину, тому що ви старші.

9) Як ви вдягаєтеся?

- а) не приділяєте увагу своїм вбранням;
- б) намагаєтеся дотримуватися стилю своєї дитини, вважаючи, що це допомагає установити більш тісний зв'язок між вами;
- в) вибираєте той одяг, що найбільше пасує вам;
- г) додержуєтеся молодіжної моди, тому що так почуваете себе молодше.

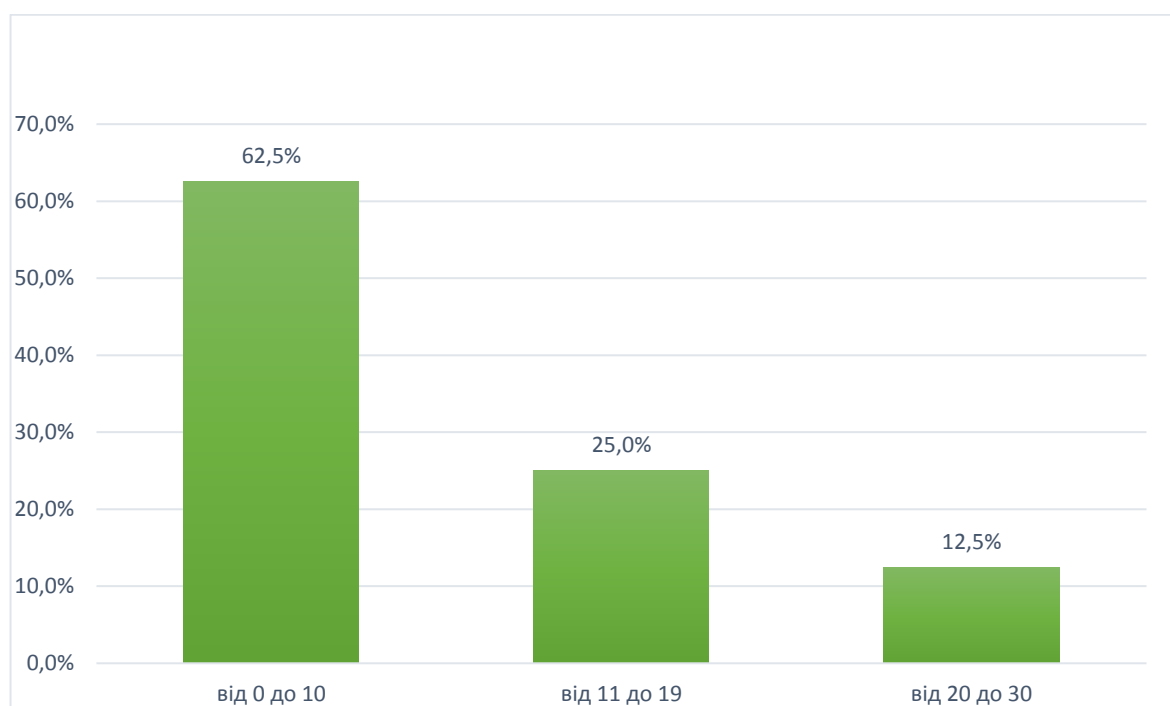
10) Свої стосунки з дітьми ви будете так:

- а) поводитися з ними, як з дорослими ;
- б) поводитися з ними, як з маленькими;
- в) намагаєтеся бути їх приятелем;
- г) поводитися так, як повинні поводитися батьки

Відповідь № питання	а	б	в	г
1.	3	2	1	0
2.	1	3	2	0
3.	3	2	1	0
4.	3	0	2	1
5.	0	1	2	3
6.	3	1	2	0
7.	1	0	2	3
8.	1	3	2	0
9.	2	3	0	1
10.	2	1	3	0

Таблиця 1. Ключ до анкети «Особливості взаємин з дітьми у вашій родині»

Аналіз отриманих даних

15 батьків, що становить 62,5% отримали від 0 до 10 балів. Це означає, що вони відчайдушно намагаються зрозуміти й оцінити настрій своєї дитини. Зважаючи на все, вони досить розумні і знають, як будувати стосунки з підлітком за власними, а не за їхніми умовами. Сварки неминучі, однак діти поважають і люблять батьків, а головне — бачать у них надійну та люблячу людину. Такі батьки є прикладом для власних дітей.

6 батьків отримали від 11 до 19 балів, що становить 25%. Скоріше за все, це є свідченням того, що підлітки самі не знають, як їм поводитися з батьками. З одного боку, такі батьки явно намагаються в усьому потурати, а з іншого боку, прагнуть виконувати роль батька (матері). В такій сім'ї часто не визначений стиль керівництва. Однак такі стосунки ще можна змінити. Батьки повинні припинити грати в приятеля і стати для дітей взірцем зрілої і відповідальної поведінки.

3 батьків отримали від 20 до 30 балів, що становить 12,5%. Це означає, що батьки взяли на себе роль приятеля власних дітей, забувши про свою роль наставника. Однак бути просто приятелем недостатньо. Адже підлітки відчувають потребу у керівництві.

РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ МІСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННЮ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ

2.1. Тренінг «Збереження репродуктивного здоров'я підлітків»

Україна має рівень епідемії ВІЛ/СНІД, що зростає найшвидше у світі. Рівень інфекцій, які передаються статевим шляхом (ІПСШ) також сильно зріс, особливо серед підлітків. Міністерство охорони здоров'я в Україні виявило, що рівень захворюваності на сифіліс збільшився від 9,7 у 1990 р. до 292,4 у 1998 р. на 100 000 жіночого населення віком від 15 до 17 р. Хоча цей рівень зменшився з 114,34 у 1999 р. до 42,19 у 2005 р. на 100 000 жіночого населення, рівень ІПСШ залишається головним занепокоєнням для майбутнього розвитку України. Тому було розроблено спеціально для підлітків тренінг «Збереження репродуктивного здоров'я», який ми рекомендуємо проводити для учнів 9-11 класів.

Вправа «Знайомство»

Мета: знайомство учасників/учасниць групи для створення комфортної атмосфери для подальшої роботи.

Метод: індивідуальна робота, робота в парах (залежно від обраного знайомства).

Час виконання: 15-25 хвилин залежно від виду знайомства.

Я хочу вам представити...

Група об'єднується в пари. В парі кожен і кожна розповідають про себе протягом 3-5 хвилин. Після цього презентують своїх сусідів у загальному колі.

Вправа «Репродуктивне здоров'я людини»

Мета: окреслити поняття „репродуктивне здоров'я”. Проаналізувати стан репродуктивного здоров'я в Україні.

Методи: мозковий штурм, обговорення.

Час виконання: 20 хвилин.

Опис вправи:

1. «Що таке здоров'я людини?» Назвіть його складові. Запропонуйте групі обговорити наступні питання: Що таке репродуктивне здоров'я? Чи часто в житті учасники зустрічаються з цим поняттям? Чи обговорюють вони цю тему між собою у колі друзів? Кому ця тема може бути цікавою? Чи потрібно про це говорити тільки з жінками та дівчатами, чи з їхніми партнерами також? Чому потрібно говорити про це? Чи, можливо, це закрита тема? В якому віці потрібно говорити про збереження репродуктивного здоров'я?

2. Надайте визначення поняттю «репродуктивне здоров'я»

3. Надайте інформацію про стан репродуктивного здоров'я жінок та чоловіків в Україні (див. Інформацію для тренерів).

4. Обговоріть з групою, що вони розуміють під поняттям «охорона репродуктивного здоров'я».

5. Підведіть групу до висновку, що репродуктивне здоров'я людини – це багатоскладове поняття. Потрібно розуміти, що здоров'я дитини напряму залежить від здоров'я батьків і особливо від стану їх репродуктивного здоров'я.

Інформація:

Репродуктивне здоров'я є однією із складових поняття «здоров'я». Репродуктивне здоров'я – це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність захворювань репродуктивної системи, порушення її функцій або процесів у ній (визначення Міжнародної конференції з народонаселення та розвитку (Каїр, 1994 р.).

Поняття «репродуктивне здоров'я» означає, що люди можуть мати безпечне статеве життя, яке дає задоволення, і що люди мають можливість відтворювати себе, вони вільні приймати рішення про те, чи робити це, коли робити і як часто. Це включає також право жінок і чоловіків бути поінформованими і мати доступ до безпечних, ефективних, доступних і прийнятних методів планування сім'ї на власний вибір, а також інших методів

регулювання дітонародження, які не суперечать закону; право мати доступ до відповідних послуг у сфері охорони здоров'я, які дозволили б жінкам успішно пройти через етап вагітності та пологів і дали б подружнім парам найкращий шанс мати здорову дитину.

Цілі роботи служби охорони репродуктивного здоров'я: забезпечення народження здорової та бажаної дитини; збереження здоров'я жінок і чоловіків.

Складовою репродуктивного здоров'я є сексуальне здоров'я.

Сексуальне здоров'я – стан, що дозволяє людині повною мірою відчувати сексуальний потяг і реалізовувати його, одержуючи при цьому задоволення.

Охорона сексуального здоров'я – це створення сприятливих умов для життя і міжособистісного спілкування, а не тільки консультування з приводу ПСШ (інфекцій, що передаються статевим шляхом) та їх лікування або відтворення потомства.

Охорона репродуктивного здоров'я – це поєднання методів і послуг, спрямованих на збереження і зміцнення репродуктивного здоров'я, що дозволить людям вільно і відповідально приймати рішення про те, коли і скільки мати дітей.

Охорона репродуктивного здоров'я – сукупність профілактичних, лікувальних і реабілітаційних заходів, що спрямовані на вирішення проблем, пов'язаних з репродуктивним здоров'ям. Ці заходи спрямовані на підтримку та сприяють добробуту родини або окремої людини: попередження раннього початку статевого життя; профілактика незапланованої вагітності; надання інформації про планування родини і часу народжуваності; профілактика ПСШ, ВІЛ; профілактика алкоголізму, наркоманії, паління.

Вправа «Сексуальність»

Мета: визначити поняття „сексуальність”. Надати інформацію про статеву зрілість, формування сексуальності.

Методи: мозковий штурм, інформаційне повідомлення, обговорення.

Час виконання: 20 хвилин.

Опис вправи:

1. Запропонуйте учасникам методом мозкового штурму назвати асоціації з поняттям „сексуальність”. Надайте своє визначення сексуальності.

2. Надайте інформацію про етапи розвитку сексуальності. Під час надання інформації залучайте учасників до розмови, задавайте такі питання: Які основні відмінності чоловічої і жіночої статі? Які стадії формування сексуальності проходять чоловіки і жінки? В якому віці організм може бути готовим до репродукції? Що таке первинні і вторинні статеві ознаки? Які ознаки статевого дозрівання у хлопців і дівчат?

3. Підведіть групу до висновку, що сексуальність – це індивідуальне поняття. У хлопців сексуальний компонент потягу формується набагато скоріше, ніж у дівчат. Тому існують певні розбіжності у потребах – хлопці потребують статевих стосунків, а дівчата того ж

віку до таких стосунків не готові. Досвід життя показує, що дівчата часто погоджуються на інтимні стосунки через побоювання втратити симпатичного їм хлопця. Тому потрібно наголошувати на відмінностях та особливостях статевого розвитку дівчат і хлопців, щоб кожна молода людина могла реалізувати потреби своєї сексуальності відповідно до свого розвитку.

Інформація:

Сексуальність – це сукупність внутрішніх і зовнішніх ознак, які роблять одну людину привабливою для іншої. Це найскладніший природний феномен, властивий тільки людям, який проходить через усе життя. Людина може нічого не знати про сексуальність або вважати, що сексуальності в ній немає. Насправді ж сексуальність притаманна кожній людині.

Культура прояву сексуальності в різні часи була різною. Тому відкритість формування ставлення до сексуальності в наш час дає можливість повного розуміння потреб свого організму. Сексуальність має вплив на

здоров'я і розвиток людини незалежно від того, веде вона до дітонародження чи ні. Важливою складовою репродуктивного здоров'я є сексуальне здоров'я.

Сексуальне здоров'я – стан, що дозволяє людині повною мірою відчувати сексуальний потяг і реалізовувати його, одержуючи при цьому задоволення.

Формування сексуальності починається в ембріональний період під час визначення статевої приналежності і закінчується статевою зрілістю.

Статеві стосунки, сексуальність

Три основні етапи формування сексуальності до формування зрілої сексуальності:

- формування статевої самосвідомості (приблизно з 1,5-3 до 5-7 років), на цьому етапі дитина починає усвідомлювати свою стать;
- формування статево-рольової поведінки (приблизно з 5-7 до 10-12 років), на цьому етапі починається пізнання статевих ролей, тобто засвоєння стереотипів поведінки, притаманних відповідній статі;
- формування психосексуальних орієнтацій (приблизно від 10-12 до 16-24 років), на цьому етапі починається формування статевого потягу.

Формування потягу починається з платонічного компонента. У хлопців і дівчат виникає бажання спілкуватись між собою, просто знаходитись поруч, розмовляти, ходити разом у кіно чи дискотеку. Дуже часто від підлітків, що переживають цю стадію формування потягу, можна почути слова симпатії до людини протилежної статі та бажання дружити з нею. Потім формується еротичний компонент потягу. Це наповнює підлітка новими переживаннями, з'являється бажання доторкнутись до об'єкта симпатії, обійняти, поцілувати. Підлітки часто відчують фантазії еротичного змісту. Формування потягу завершується формуванням сексуального компоненту. Юнак чи дівчина бажають отримувати задоволення від інтимної близькості. Формування потягу у хлопців закінчується раніше, ніж у дівчат. Цим пояснюється гіперсексуальність хлопців у цей період.

Дуже важливо цю інформацію використовувати у просвітницькій роботі з молоддю.

Часто дівчата йдуть на інтимні відносини через страх втратити коханого. Але якщо статеве життя починається з примусу або зі страху, воно принесе багато дискомфорту як фізичного, так і психічного.

Статева зрілість у більшості випадків формується у віці 16-18 років. У статево зрілої людини повністю сформовані зовнішні та внутрішні статеві (репродуктивні) органи, і вона здатна народити дитину.

Вправа «Зачаття та вагітність»

Мета: закріпити інформацію про зачаття та вагітність. Усвідомити взаємну відповідальність чоловіка та жінки щодо вагітності.

Метод: надання інформації, індивідуальна робота, обговорення.

Час виконання: 30 хвилин.

Опис вправи:

1. Закріпіть плакати із зображенням репродуктивних систем чоловіка та жінки.

2. Розглядаючи функціонування чоловічого організму, обговоріть наступні питання: Де виробляються сперматозоїди? Куди потрапляють сперматозоїди, виходячи з яєчка? З чого складається сперма? Яка залоза виробляє рідину, що входить до складу сімені?

3. Розглядаючи функціонування жіночого організму, обговоріть наступне: Де виробляються яйцеклітини? Куди рухається сперма після попадання у піхву? Що може відбутися із сперматозоїдом у фаллопієвій трубці? Що відбувається з яйцеклітиною, коли вона запліднюється?

4. Далі запропонуйте учасникам індивідуальну роботу, яка полягає у наступному: кожній людині надайте роздатковий матеріал на повторення питань, пов'язаних з процесом запліднення. На листку є дві колонки. Потрібно підібрати до слів з колонки I відповіді за змістом або закінчення фрази з колонки II, поєднавши обидві колонки лініями

5. Наступним етапом проведіть з групою обговорення стосовно моральної відповідальності чоловіка та жінки щодо запліднення.

6. Підведіть групу до того, що рішення мають бути взаємними, що статеві стосунки можливі тільки за умови взаємної згоди. Як жінки, так і чоловіки мають бути готовими взяти на себе відповідальність за можливі наслідки – незапланована вагітність, ІПСШ. Вагітність має бути запланованою!

Інформація:

Процеси, які відбуваються у чоловічому організмі:

Сперматозоїди виробляються в яєчках. Цей процес займає приблизно 72-74 дні. З яєчок сперматозоїди по сім'явивідній протоці потрапляють у сім'яні пухирці, де і накопичуються. Під час сім'явиверження вміст сім'яних пухирців змішується з рідиною передміхурової залози і утворюється сперма. Після сім'явиверження сперма зберігає здатність рухатись протягом 48 - 72 годин.

Процеси, які відбуваються у жіночому організмі:

Яєчники мають вигляд двох невеличких мішечків, в яких визрівають та зберігаються яйцеклітини. При народженні у дівчинки нараховується приблизно 400000 незрілих яйцеклітин. Фолікулостимулюючий гормон (ФСГ), який виробляється у головному мозку, стимулює розвиток спеціальної капсули (фолікули) в одному з яєчників. Цей фолікул підтримує розвиток яйцеклітини до моменту її визрівання і виходу у черевну порожнину (овуляція) та виробляє жіночий гормон естроген. Приблизно на 14 день після першого дня менструації відбувається вихід яйцеклітини із фолікула (овуляція) та просування її, готової до запліднення спермою, по фаллопієвій трубці в сторону матки.

Як відбувається запліднення?

Сперматозоїди, які потрапили в результаті еякуляції у піхву, швидко рухаються на зустріч яйцеклітині. З більш як 200 мільйонів сперматозоїдів

тільки декілька тисяч досягають маточних труб, а до яйцеклітини наближається біля 200.

Запліднення переважно відбувається у верхній частині фаллопієвої труби. Протягом

5-7 днів запліднена яйцеклітина (зигота) рухається по маточній трубі у матку. В цей час зигота починає ділитися, а потрапивши в матку, прикріплюється до її слизової оболонки. Коли ембріон прикріплюється до стінки матки, процес запліднення вважється завершеним.

Вправа «Незапланована вагітність»

Мета: підвести групу до усвідомлення того, що аборту можливо і потрібно запобігати. Формувати відповідальне ставлення до власного здоров'я.

Метод: мозковий штурм, обговорення.

Час виконання: 30 хвилин.

Опис вправи:

1. Під час обговорення запитайте у групи, з яких причин найчастіше жінки та дівчата переривають вагітність? Про що говорить цей перелік відповідей? Підведіть групу до поняття „незапланована вагітність”. Обговоріть також, що потрібно робити, щоб уникнути незапланованої вагітності.

2. Методом мозкового штурму запропонуйте групі відповісти на питання: Хто може відчувати на собі наслідки від аборту? Які наслідки від аборту, крім фізичних, може відчувати жінка? Чи є наслідки після аборту для партнерів, держави в цілому?

3. При умові, що тренер/тренерка має досвід, можна торкнутися морально-етичних питань аборту, відношення церкви, суспільства в цілому.

4. Підведіть групу до висновку, що наслідки від аборту є завжди. Вони можуть бути як фізичними, так і психологічними. Одним з найпоширених можливих наслідків є безпліддя. Аборту завжди можна уникнути. Для цього існує велика кількість сучасних методів контрацепції.

Інформація:

Аборт – штучне переривання вагітності, хірургічна операція, під час якої вміст матки видаляється за допомогою спеціальних інструментів.

Сьогодні аборт може відбуватися під впливом медичних препаратів. Але все одно по силі впливу на організм жінки ця процедура дорівнює операції. З самого початку вагітності організм жінки починає перебудовуватись для роботи в іншому режимі. Зовсім по-іншому починає працювати гормональна система, внутрішні органи, змінюється склад крові. І раптом відбувається різке втручання у цей процес. Особливо це небезпечно для молодого організму, який ще розвивається.

Можливі наслідки абортів: безпліддя, особливо при першій вагітності. У цьому випадку ускладнення виникають набагато частіше.

Вправа „Сучасні методи контрацепції”

Мета: сприяти усвідомленню необхідності використання контрацепції з метою запобігання незапланованої вагітності.

Метод: мозковий штурм, інформаційне повідомлення, обговорення.

Час виконання: 40 хвилин.

Опис вправи:

1. Запитайте у групи, що таке контрацепція, чи мають вони інформацію про методи контрацепції, звідки вони її отримали, чи використовували вони цю інформацію, чи були ситуації, коли їхні знайомі та друзі цікавилися інформацією про контрацепцію.

2. Методом мозкового штурму запропонуйте групі назвати способи та методи контрацепції, які вони знають. Відповіді запишіть на фліпчарті. Маркерами різного кольору згрупуйте відповіді.

3. Надайте інформацію про те, що таке контрацепція, коротко охарактеризуйте кожен із сучасних методів контрацепції (див. Інформацію для

тренерів), обговоріть з групою ефективність цих методів та їх вплив на організм.

4. Підведіть групу до висновку, що на сьогодні в Україні існує достатня кількість сучасних методів контрацепції. Кожна пара в різні періоди сумісного життя може використовувати різні методи. Вибір методів контрацепції (крім презерватива) відбувається тільки за допомогою спеціаліста, тому що існують показання та протипоказання щодо використання кожного з методів. Пара може самостійно підібрати метод контрацепції, але після цього обов'язково потрібно проконсультуватися з лікарем стосовно його використання саме для них. Будь який метод контрацепції краще, ніж аборт.

Інформація:

Контрацептиви – засоби, які запобігають заплідненню яйцеклітини.

Контрацепція – метод запобігання вагітності.

Існує багато контрацептивів, але їх обов'язково має призначати лікар (крім презерватива)!!!

Вправа «ІПСШ»

Мета: визначити поняття, надати інформацію стосовно основних ІПСШ, пояснити шляхи передачі, основні прояви та наслідки. Окреслити можливості уникнення цих хвороб.

Методи: інформаційне повідомлення, мозковий штурм, обговорення, робота в малих групах.

Час виконання: 60 хвилин.

Опис вправи:

1. Задайте групі питання „Як розшифровується аббревіатура ІПСШ?” Після короткої рефлексії групи дайте визначення ІПСШ.

2. Продовжуючи розмову, задайте наступне питання „Які ІПСШ ви знаєте?” Надайте коротке інформаційне повідомлення про найбільш розповсюджені ІПСШ та ситуацію в Україні (див. Інформацію для тренерів).

3. Методом мозкового штурму зберіть інформацію групи про те, як можуть передаватися ІПСШ (шляхи передачі). Наступним питанням для

мозкового штурму є „Як проявляються ІПСШ?” Запишіть всі варіанти на фліпчарті. Окремо виділіть інформацію про інкубаційний період ІПСШ. Обговоріть наслідки, які виникають при зараженні ІПСШ

4. Об'єднайте малі групи по 3-4 особи та запропонуйте написати «Пам'ятку» про те, як захистити себе від ІПСШ. Виділіть для роботи 10 хвилин.

5. Презентуйте роботу малих груп та підсумуйте, що у випадку, коли відбувся незахищений секс, завжди є дуже високий ризик інфікування ІПСШ. Ще раз наголосіть на тому, що в ІПСШ може бути різний інкубаційний період та вони можуть протікати безсимптомно. Зараження може відбутися навіть після одного статевого акту. Запишіть на фліпчарті ланцюжок кроків: незахищений секс – завжди подумай про можливість інфікування – обов'язково звернися до лікаря.

Інформація:

ІПСШ – це скорочення, що означає інфекції, які передаються статевим шляхом.

До ІПСШ належать: сифіліс, гонорея (так звані венеричні захворювання), хламідіоз, трихомоніаз та ін. ВІЛ теж відноситься до ІПСШ, але ця інфекція має свої особливості. На сьогодні відомо понад 40 збудників різних хвороб, що передаються переважно статевим шляхом.

Інкубаційний (прихований) період може бути від декількох годин до декількох років.

2.2. Зміст педагогічних рекомендації міському самоврядуванню щодо виховання старших підлітків

1. Вивчення, розповсюдження і впровадження педагогічного досвіду колективів шкіл щодо взаємодії з міським самоврядуванням з проблем сімейного виховання старших підлітків.
2. Розробка і впровадження тренінгових програм на базі міського самоврядування «Збереження репродуктивного здоров'я підлітків».
3. Розробити методики виховання і взаємодії школа - позашкільні заклади – громадськість - міське самоврядування.
4. Розробити та впровадити тренінгові заняття для батьків і старших підлітків, з метою покращення взаємовідносин між ними.
5. Залучення учнів на їх батьків до заходів місцевого значення («Полтава вишивана», «Напівмарафон Нова Пошта Полтава»).
6. Впровадити політику поширення моральних сімейних цінностей через засоби масової інформації (роз'яснення традиційних сімейних цінностей, підвищення ролі сім'ї у вихованні особистості).
7. Вивчити досвід життя успішних сімей і популяризувати цей досвід для громадськості, молоді та учнів.
8. Застосовувати на батьківських зборах методики виховання учнів на позитивних прикладах успішних сімей (сім'я Василя Олександровича Сухомлинського, Христини Олексіївни Алчевської, Вакарчука Святослава Івановича).

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу наукових джерел в даному дослідженні охарактеризовано сімейні відносини необхідні для розвитку особистості підлітка. Ми виділили такі сімейні відносини, які необхідні для розвитку особистості старших пілітків:

- зацікавленість і допомога батьків;
- здатність батьків слухати, розуміти і співпереживати;
- любов батьків і позитивні атмосфера в родинних стосунках;
- довіра до підлітка;
- відношення до підлітка як до самостійної і дорослої людини;
- керівництво з боку батьків;
- особистий позитивний приклад батьків.

2. Досліджено взаємодію підлітків і дорослих в 10 класі Оржицької ЗОШ, I-III ступенів, ім. І.Я. Франка, ми встановили, що 62,5% мають довірливі відносини і є прикладом для власних дітей. 25% батьків намагаються стати для власних дітей приятелями, але довірливі стосунки відсутні. Батьки не знають як саме впливати на підлітка. В таких сім'ях не визначилося зі стилем керівництва. 12,5% батьків взяли на себе роль приятеля, а не наставника. Вони забули, повинні бути опорою своїм дітям. У таких сім'ях переважно ліберальний стиль керівництва.

3. Розробити педагогічні рекомендації міському самоврядуванню щодо впровадження основ виховання старших підлітків. Мета і мотив виховання підлітка – це щасливе, повноцінне, творче, корисне людям життя цього тинейджера. На творення такого життя і повинне бути направлене сімейне виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аметова Є. Р. Про значення сім'ї у формуванні вільної особистості дитини // Педагогіка і психологія. -2006. -№ 2. – С.36-43 1
2. Афанасьєва В. В. Вплив сім'ї та школи на девіантну поведінку підлітка/ В. В. Афанасьєва // Соціальна педагогіка: Теорія та практика. – 2008. – №4. – С.43–50. 2
3. Беличева С.А. Сложный мир подростка/ С.А. Беличева. – М.: Наука, 2004. – 217 с.
4. Копець Л. В. Психологія особистості. – К.: Видавничий дім "КиєвоМогилянська академія", 2007. – 458 с. 3
5. Лесик Г. Г. Вплив батьківських цінностей на статус підлітка в групі однолітків [Текст] / Г. Г. Лесик // Практична психологія та соціальна робота. – 2012. – № 10. – С. 62–65. 4
6. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: Навч. посіб. – К. : ЕксОб, 2000 , 1999. –302 с. 5
7. Лукьянченко Н. В. Семья как фактор психоземotionalного благополучия подростка [Текст] / Н. В. Лукьянченко // Воспитание школьников. – 2011. – № 5. – С. 50–57. 6
8. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: Навчальний посібник для вищої школи. – К.: Наукова думка, 1999. – 215, с. 7
9. Нізельник Н. Вплив сім'ї на стосунки підлітків між собою / Наталія Нізельник // Психолог. – 2010. – № 9. – С. 8–12.
10. Семиченко В. А. Психологія та педагогіка сімейного спілкування : Навч. посібник. – К.: Веселка, 1998. – 210, с. 9
11. Сушик Н. С. Сім'я як фактор формування соціальної компетентності підлітків [Текст] / Н. С. Сушик, О. Г. Сушик // Науковий вісник Волинського національного університету імені Л.Українки. Серія : Педагогічні науки. – 2011. – № 8. – С. 22–26.